

Lelde Laviņa: Būvniecība nav solo projekts – loģikas kļūda Zolitūdes spriedumā

Lelde Laviņa,
zvērīnāta advokāte, "Sorainen" partnere

Foto: Privātais arhīvs

<https://www.delfi.lv/news/versijas/lelde-lavina-buvnieciba-nav-solo-projekts-logikas-kluda-zolitudes-sprieduma.d?id=51916603>

Ar spriedumu Zolitūdes krimināllietā par vainīgu ir atzīts tikai viens – strīdus būvkonstrukciju izmainītā risinājuma autors.

Liela sabiedrības daļa jau paspējusi sprieduma rezultātu nodēvēt par netaisnīgu un neloģisku. Nereti sabiedrības un juristu domas nesakrīt, bet kā šoreiz? Raksta mērķis nav kritizēt npublicētu spriedumu, bet gan rosināt konstruktīvu domu apmaiņu un izteikt viedokli, kas balstīts būvniecības regulējumā, teorijas atziņās un publiski pieejamā informācijā par lietas faktiem.

Sabiedrības negatīvā reakcija ne tikai liek plašāk novērtēt lietas kopsakaru, bet arī atklāj elementārās loģikas kļūdu spriedumā, proti – rezultāts neatbilst būvniecības regulējumā jau izsenis iebūvētajam pamatprincipam "dubults neplīst".

Abās būvniecības pamatstadijās – projektēšanā un būvniecībā – likumdevējs ir noteicis 2 galvenos kontroles mehānismus, kas vērsti uz būves drošības garantēšanu sabiedrības interesēs. Projektētāja darbu pārbauda būveksperts, savukārt būvnieka darbu kontrolē būvuzraugs, turklāt visiem kopā un katram atsevišķi ir pienākums nodrošināt būves drošību. Tas nozīmē, ka saskaņā ar likumu jebkurā kombinācijā minimums ir 2 atbildīgie par būves sabrukšanu būvdarbu veikšanas rezultātā. Līdz ar to, pat neesot lietas dalībniekam, balstoties tikai uz publiski pieejamo informāciju, jurista prāts liek vērtēt – kādu apstākļu dēļ lietā ir citāds rezultāts?

Kļūdas projektētāja būvprojektā, jo īpaši būvkonstrukciju risinājumos, kas tur ēku kopā, nemazina būveksperta patstāvīgu atbildību, jo tieši šo kļūdu atklāšana ir ekspertīzes mērķis. Ja eksperts ar aprēķiniem nespēj pierādīt, ar kādu pamatojumu ir sniegts pozitīvs ekspertīzes atzinums, tad likuma obligātā prasība – nepieļaut nedrošu būvju būvniecības uzsākšanu – nav izpildīta.

Zolitūdes lietā eksperts ir attaisnots. Kā vienīgais racionālais izskaidrojums nāk prātā iespējamais fakts, ka konkrētais strīdus risinājums nemaz nav bijis iesniegts ekspertīzes veikšanai. Ja tas ir tā, tad nav bijis tiesiska pamata veikt būvdarbus, izmantojot neekspertētu nesošo konstrukciju risinājumu, – un tā jau būtu būvnieka atbildība. Turklāt būvuzrauga pienākumam, kā minimums, vajadzēja būt atbilstošu ekspertētu risinājumu esamības novērtēšana izbūves mērķiem un segto darbu pieņemšanai.

Nav noslēpums, ka šāda veida tehniskās izmaiņas būvprojekta risinājumos (piem., vienlaidus kopnes aizstāšana ar divām īsākām un savienotām) visbiežāk tiek pakļautas "lētāk, ērtāk, ātrāk" mērķiem un ne jau pēc projektētāja pieprasījuma. Attiecīgi tiešais patiesā ekonomiskā labuma guvējs ir būvnieks, kuram pie fiksētas cenas un termiņa līguma nereti ir izšķiroši panākt izmaksu optimizāciju un laika ietaupījumu.

Tāpēc, pat ja apstākļi neveido kriminālatbildības sastāvu, patiesā ekonomiskā labuma potenciālajiem guvējiem kādā no daudzajiem tiesas procesiem agrāk vai vēlāk ir jākļūst par līdzatbildīgiem.

Ar gandarījumu secinu, ka daudzu juristu domas šajā lietā sakrīt ar to cilvēku secinājumiem, kas ir tālu no jurisprudences. Tas nozīmē, ka, par spīti daudzām negācijām, mūsu sabiedrībā tomēr ir dzīvas jau Aristoteļa laikos apzinātās dabiskās tiesības, ko pati daba iemācījusi katrai būtnei un kas balstās sirdsapziņā, taisnīgumā un veselajā saprātā.